

УДК 352

Олександр ІГНАТ

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: ihnat.oleksander@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5001-123X

Бібліографічний опис статті: Ігнат, О. (2023). Співробітництво територіальних громад у сфері охорони здоров'я: виклики та інноваційні інструменти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 2, 19–26, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-3>

**СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я:
ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ**

У статті досліджено та узагальнено особливості співробітництва територіальних громад у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні. Акцентовано на тому, що співробітництво територіальних громад має значний потенціал у сфері охорони здоров'я, а відповідні процеси потребують експертно-консультативного супроводу та розроблення науково обґрунтованого методико-технологічного забезпечення. За результатами аналізу складових структурованого спільного експертного бачення ключових пріоритетів і планів раннього відновлення для сектору охорони здоров'я України на наступні 18–24 місяці (2023–2024 рр.) окреслено виклики, що зумовлюють особливості процесів співробітництва територіальних громад у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні: відновлення доступу до послуг охорони здоров'я та задоволення нових потреб; капітальні інвестиції задля сталого розвитку; підтримання й підвищення ефективності фінансування охорони здоров'я; захист інституцій та базових засад реформи. Визначено, що до інноваційних інструментів співробітництва територіальних громад в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні належать кластеризація і створення «спільнот співпраці», які розуміються як сталі «форуми», де представники державного, приватного та громадського секторів активно співпрацюють для досягнення спільних цілей і результатів, вирішення спільних проблем й використання колективних можливостей в атмосфері довіри, поваги, емпатії та відкритості. Здійснено моделювання «спільноти співпраці» із додаванням територіальних громад, які беруть участь у міжмуніципальному співробітництві у сфері охорони здоров'я, що дозволило визначити коло її потенційних учасників. Узагальнено, що «спільноти співпраці» у сфері охорони здоров'я не є робочими групами чи комісіями, які зазвичай вирішують вузькоспеціалізовані проблеми і розформовуються після отримання кінцевого результату. За наявності суспільної потреби вони можуть існувати безстроково, підкріплюючи відносини співпраці спільною відповідальністю за досягнення суспільно значущих результатів та підзвітністю.

Ключові слова: публічне управління, місцеве самоврядування, міжмуніципальне співробітництво, територіальна громада, медична послуга, охорона здоров'я, спільнота співпраці.

Oleksandr IHNAT

Doctoral Student of the Department of Public Administration and Local Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: ihnat.oleksander@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5001-123X

To cite this article: Ihnat, O. (2023). Spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad u sferi okhorony zdorovia: vyklyky ta innovatsiini instrumenty v umovakh voiennoho stanu ta povoiennoho vidnovlennia v Ukraini [Cooperation of local communities in healthcare: challenges and innovative tools in the context of martial law and post-war recovery in Ukraine]. *Public Administration and Local Government*, 2, 19–26, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-3>

**LOCAL COMMUNITIES' COOPERATION IN HEALTHCARE: CHALLENGES
AND MECHANISMS IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW
AND POST-WAR RECOVERY IN UKRAINE**

The article examines and identifies the specific features of local communities' cooperation in healthcare under martial law and post-war recovery in Ukraine. It is emphasised that local communities' cooperation has significant

potential in healthcare, and the relevant processes require expert advisory support and development of methodological and technological support. The analysis of the structured common expert vision of key priorities for the health sector for the next 18–24 months (2023–2024) identified the challenges that determine the specifics of the local communities' cooperation processes in health care under martial law and post-war recovery in Ukraine across four priority domains: service delivery – reconnecting people to health care and addressing new needs; capital investment for sustainable progress; sustain and increase the effectiveness of health care financing; protecting institutions and reform foundations. It is determined that innovative tools for local communities' cooperation in the context of martial law and post-war recovery in Ukraine include both clustering and creation of "collaborative communities" – continuing "forums" where representatives of the public, private and civil society sectors proactively cooperate to achieve common goals and results, solve common problems and use collective opportunities in an atmosphere of trust, respect, empathy and openness. The "collaborative community" was modelled with the incorporation of territorial communities involved in inter-municipal cooperation in the field of healthcare, which allowed to determine the range of its potential participants. It was summarized that "collaborative communities" are not working groups or commissions that usually solve highly specialised problems and disband after the final result is obtained. They can exist indefinitely, if there is a public need. Cooperation relations are supported by shared responsibility for achieving socially significant results and accountability.

Key words: public administration, local self-government, inter-municipal cooperation, territorial community, medical service, healthcare, collaborative community.

Актуальність проблеми. Однією з радикальних та всебічних реформ, які відбуваються в Україні, є реформа системи охорони здоров'я. Бачення системи охорони здоров'я після проведення реформи: ефективна і доступна система охорони здоров'я, що відповідає потребам населення України; підвищення рівня і якості життя населення на основі розширення доступності; підвищення якості та безпеки медичної допомоги, продуктивної зайнятості персоналу, що працює у галузі охорони здоров'я, а також підвищення їх рівня соціального забезпечення, розвитку і оптимізації системи соціальної підтримки (Медична реформа, 2023). До пріоритетів регіонального розвитку на період до 2027 року належить: підвищення якості та забезпечення доступності для населення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, незалежно від місця проживання, зокрема на засадах цифровізації. Зазначене передбачає вирішення завдань формування доступної та спроможної мережі закладів для надання якісних медичних послуг та модернізації та розвитку системи екстреної медичної допомоги (Про затвердження Державної стратегії, 2020).

Повномасштабна війна, що розв'язана рф у лютому 2022 року, завдала значної шкоди системі охорони здоров'я України. Експерти Національного інституту стратегічних досліджень найбільш критичними наслідками вважають: руйнування медичної інфраструктури; неможливість дотримання на окремих територіях норм профілактики та лікування; брак медичних кадрів в деяких регіонах; порушення логістичних зав'язків, що перешкоджає вчасному та повному забезпеченню населення засобами медичного призначення; загострення диспропорції ресурсного забезпечення галузі охорони здоров'я

через суттєві зміни попиту на медичні послуги в різних регіонах унаслідок переміщення значної частини громадян усередині країни та за її межі (Ресурси системи охорони здоров'я, 2022).

Зазначене актуалізує вивчення нових можливостей для підсилення спроможності територіальних громад щодо забезпечення стійкості та швидкого відновлення сфери охорони здоров'я через упровадження міжмуніципального співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Різноманітні аспекти співробітництва територіальних громад в Україні в останнє десятиріччя були предметом досліджень Г. Аранчія, З. Бурик, В. Вакуленка, О. Врублевського, А. Генової, О. Глазова, О. Гриндей, М. Дзюпін, Т. Журавля, О. Ігнатенка, С. Кльоби, Н. Костіної, Т. Лозинської, М. Максимука, Т. Маматової, В. Толкованова, Л. Оленковської, В. Полтавець, А. Чайки, Ю. Шарова та інших.

Так, ще у 2015 році, коли розпочалися процеси укрупнення територіальних громад, Ю. Шаров наголошував на значному потенціалі співробітництва спроможних громад в умовах децентралізації та пропонував відповідне методико-технологічне забезпечення цих процесів (Шаров, 2015).

А. Чайка вивчала можливість використання кластерного підходу при організації співпраці територіальних громад як основи запровадження нової галузевої форми їх співробітництва, яка може забезпечити більш інтегровану діяльність у цій сфері (Чайка, 2019). У роботі М. Максимука і С. Кульоби досліджено проблеми співробітництва територіальних громад у регіонах України в контексті активізації процесів інклюзивного розвитку (Максимук, Кульоба, 2019). Д. Арабаджиев, З. Бурик, Г. Баршацька, М. Губа та М. Шашина розглядали налаго-

дження міжмуніципального співробітництва як інструмент підвищення спроможності територіальних громад (Arabadzhyiev, Buryk, Varshatska, Huba, Shashyna, 2020).

Т. Лозинська і Г. Аранчій акцентували на тому, що на етапі завершення процесу укрупнення територіальних громад у сфері міжмуніципального співробітництва виникають нові виклики, пов'язані із створенням складних міських громад, до яких увійшли прилеглі сільські громади, що потребуватиме удосконалення механізму співробітництва територіальних громад з огляду на необхідність розвитку їх економічної основи (Лозинська, Аранчій, 2021). Т. Лозинською і О. Глазовим обґрунтовано роль громадських організацій та інших інститутів громадянського суспільства у стимулюванні співробітництва територіальних громад (Лозинська, Глазов, 2023).

У публікаціях за участі автора, зокрема, акцентувалося на тому, що суттєвим викликом для громад-учасниць міжмуніципального співробітництва є необхідність гармонізації потреб стейкхолдерів місцевого і регіонального розвитку за усіма вимірами – програмним, екологічним, соціокультурним, економічним, політико-інституційним (Ігнат, Маматова, 2022).

Окремі аспекти співробітництва територіальних громад у сфері охорони здоров'я із наданням практичних рекомендацій розглядалися у спеціалізованому виданні для органів місцевого самоврядування, підготовленому за Програмою «U-LEAD з Європою» (Височанський, Мікуліч, 2019). Проте виклики та можливі інноваційні інструменти такого співробітництва в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні ще не знайшли висвітлення у публікаціях вітчизняних авторів.

Метою статті є узагальнення та розкриття особливостей співробітництва територіальних громад у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досвід багатьох країн засвідчує, що територіальні громади, зазвичай, ніколи не є абсолютно достатніми, незалежно від інфраструктури, площі, чисельності населення чи інших економічних та демографічних показників. Зазначене актуалізує для переважної більшості утворених в Україні територіальних громад поширення такої інноваційної форми діяльності як міжмуніципальне співробітництво (Височанський, Мікуліч, 2019).

За визначенням Ради Європи (Council of Europe), міжмуніципальне співробітництво має місце, коли два або більше органів місцевого самоврядування погоджуються працювати

разом над будь-яким із завдань, покладених на них, з метою отримання взаємної вигоди та підвищення ефективності надання послуг громадянам (Intermunicipal Cooperation, 2023). У 2014 році із прийняттям Закону України № 1508-VII «Про співробітництво територіальних громад» створено законодавчу основу для кооперації ресурсів органів місцевого самоврядування з метою вирішення спільних проблем життєдіяльності територіальних громад на місцевому рівні, більш ефективного надання послуг місцевому населенню, створення спільних об'єктів муніципальної інфраструктури для декількох територіальних громад (Про співробітництво територіальних громад, 2014).

Погоджуємося із висновком О. Врублевського, що однією із наявних у міжмуніципального співробітництва переваг вбачається те, що територіальні громади на договірній основі можуть не лише об'єднувати свої зусилля та ресурси для вирішення питань місцевого значення, але й розвивати інфраструктуру, покращувати благоустрій та підвищувати якість наданих послуг (Врублевський, 2020). Саме тому, співробітництво може сприяти не лише успішному вирішенню наслідків нераціональної реалізації самоврядних функцій та неефективного використання наявних у територіальних громад ресурсів, але й спонукати до налагодження процесів управління із використанням при цьому інноваційних інструментів. Сутність нових підходів має полягати передусім у зміні традиційних споживацьких настроїв щодо вирішення існуючих у громаді проблем та поступового переходу керівництвом громади до самостійного пошуку та вибору інструментів їх вирішення, а також взяття на себе за це повної відповідальності.

За даними «Моніторингу реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади», станом на 01 липня 2023 року 476 територіальних громад уклали 315 договорів про міжмуніципальне співробітництво, з яких найбільша частка належить до сфер освіти, охорони здоров'я, соціального захисту (Міжнародне і міжмуніципальне співробітництво громад, 2023). Окрім того, результати моніторингу зафіксували, що станом на II квартал 2023 року 356 територіальних громад уклали майже півтори тисячі договорів міжнародного партнерства з муніципалітетами із 62 країн світу. Найактивніше міжнародне партнерство розвивають громади Закарпатської та Львівської областей, територіальні громади яких станом на 1 липня 2023 року уклали 257 та 226 договорів про побратимські відносини. Повільніше розвивається міжмуніципальне співробітництво все-

редині країни, де за пів року лише 29 громад налагодили такі відносини (Міжнародне і міжму-ніципальне співробітництво громад, 2023).

Виходячи із загального календарного гра-фіку медичної реформи в Україні, у 2020 році на виконання Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» в повному обсязі запрацювала Про-грама медичних гарантій (Про державні фінан-сові гарантії, 2017). У наступні роки тривали процеси передачі майна спільної власності сіл, селищ міст районів, які увійшли до складу укрупнених, з районного на базовий рівень, та відбувся запуск процесів надання послуг пер-винної та вторинної медицини на рівні громад.

Під час передачі відповідних повноважень з управління медициною другого рівня від район-них рад до територіальних громад, на рівні кож-ної області необхідно було здійснення моделю-вання по кожному пакету медичних послуг щодо доступності для жителів громад, виходячи з мак-симального використання вже укладених район-ними лікарнями договорів, потреби в конкретному пакеті для пацієнтів територіальної громади, а також максимально зручній логістичній доступ-ності для людей. Подібна система створює пере-думови для покращення якості медичних послуг на основі конкуренції між лікарнями за пацієнтів, а також уникнення додаткових фінансових витрат

на розширення кількості пакетів послуг (Децен-тралізація у сфері медицини, 2021).

Як зазначено у спільному аналітичному доку-менті ВООЗ, Представництва Європейського Союзу в Україні, Місії Агентства США з міжнарод-ного розвитку (USAID) в Україні та Світового банку, який оприлюднено у грудні 2022 року, повномасш-табне вторгнення рф в Україну, призвело до зна-чних жертв серед цивільного населення, перемі-щення мільйонів людей, масштабного руйнування інфраструктури та порушення процесів надання медичних послуг (Priorities for health system recovery in Ukraine, 2022). У межах дискусії експер-тів зазначених вище авторитетних міжнародних організацій було вироблено спільне бачення клю-чових пріоритетів (a common vision of key priorities) та планів раннього відновлення (plans for early recovery efforts) для сектору охорони здоров'я України на наступні 18–24 місяці (2023–2024 pp.) у чотирьох пріоритетних сферах: надання медич-них послуг (service delivery); капітальні інвести-ції (capital investment); фінансування охорони здоров'я (health financing); зміцнення інституцій (strengthening institutions). Аналізування складо-вих структурованого спільного бачення дозволило окреслити виклики, що зумовлюють особливості процесів співробітництва територіальних громад у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Виклики, що зумовлюють особливості процесів співробітництва територіальних громад у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні

Пріоритетна сфера	Виклик
Надання медичних послуг	Відновлення доступу до послуг охорони здоров'я та задоволення нових потреб: <ul style="list-style-type: none"> – зміцнення первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД) як основи для надання послуг, орієнтованих на людину; – відновлення надання медичних послуг на деокупованих територіях; – задоволення нових потреб ветеранів та цивільного населення, постраждалого від конфлікту, шляхом розширення послуг з реабілітації та охорони психічного здоров'я; – покращення доступу до ПМСД, екстреної медичної допомоги, ліків та інших основних послуг у сільській місцевості; – розвиток методів роботи з населенням та комунікацій для відновлення зав'язків між грома-дянами та постачальниками медичних послуг; – узгодження планів створення раціональної мережі закладів охорони здоров'я в кожній області для підвищення її ефективності; – краще використання потенціалу медичного і немедичного персоналу; – поглиблення цифровізації в охороні здоров'я; – захист основних функцій громадського здоров'я
Капітальні інвестиції	Капітальні інвестиції задля сталого розвитку: <ul style="list-style-type: none"> – залучення всіх можливих джерел фінансування; – поточні витрати – головний критерій для рішень щодо мережі і окремих закладів охорони здоров'я; – зосередження інвестиції на об'єктах та обладнанні для надання базових послуг ПМСД; – критична важливість інвестицій в людський капітал; – комплексні заходи із забезпечення стійкості медичної системи на території; – комплексне планування інвестицій в заклади охорони здоров'я разом з інвестиціями в інші сектори

Продовження таблиці 1

Фінансування охорони здоров'я	Підтримання та підвищення ефективності фінансування охорони здоров'я: – необхідність проаналізувати основні перебої в наданні послуг та бар'єри для доступу до послуг (наприклад, фінансові та географічні); – визначення пріоритетності наявних ресурсів, а також спрямування додаткових ресурсів на захист доступу до життєво необхідних послуг та тих, що мають найбільший вплив на захворюваність і смертність, зокрема серед уразливих груп населення
Зміцнення інституцій	Захист інституцій та базових засад реформи: – забезпечення прозорості, підзвітності та запобігання корупції в ході реформ, що тривають, а також в інвестуванні та управлінні фінансами для відновлення і відбудови з використанням усіх можливих джерел фінансування; – підвищення спроможності до стратегічного планування, координації діяльності центральних/ регіональних/місцевих органів управління охороною здоров'я та збирання даних

Джерело: розроблено автором на основі матеріалів (Priorities for health system recovery in Ukraine, 2022) та власного дослідження

Рис. 1. Коло потенційних учасників «спільноти співпраці» у медичній сфері

До інноваційних інструментів співробітництва територіальних громад в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні належать кластеризація і створення «спільнот співпраці».

За визначенням The US Food and Drug Administration (FDA) «спільноти співпраці» (Collaborative Communities) – це безперервні «форуми», де представники державного, приватного та громадського секторів активно співпрацюють для досягнення спільних цілей і результатів, вирішення спільних проблем й використання колективних можливостей

в атмосфері довіри, поваги, емпатії та відкритості (The US Food and Drug Administration, 2023).

На основі рекомендацій FDA (The US Food and Drug Administration, 2019) у межах дослідження здійснено моделювання «спільноти співпраці» із додаванням територіальних громад-учасниць міжмуніципального співробітництва у сфері охорони здоров'я в Україні. На рис. 1 представлено коло потенційних учасників «спільноти співпраці»: лікарні/лікарняні системи; пацієнти та громадські об'єднання (далі – ГО), що захищають інтереси пацієнтів; органи

місцевого самоврядування; науково-дослідні установи; виробники технологій; заклади освіти; страхові компанії; фонди та інші неприбуткові організації; міжнародні організації; професійні товариства/асоціації/організації; державно-приватні партнерства; дистриб'ютори медичного обладнання; торгові асоціації.

«Спільноти співпраці» у медичній сфері не є робочими групами чи комісіями, які зазвичай вирішують вузькоспеціалізовані проблеми і розформовуються після отримання кінцевого результату. За наявності суспільної потреби вони можуть існувати безстроково. Відносини співпраці в спільноті підкріплюються спільною відповідальністю за досягнення суспільно значущих результатів та підзвітністю.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. 1. В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні співробітництво територіальних громад має значний потенціал у сфері охорони здоров'я, а відповідні процеси потребують експертно-консультативного супроводу та розроблення науково обґрунтованого методико-технологічного забезпечення.

2. Аналізування складових структурованого спільного експертного бачення ключових пріоритетів і планів раннього відновлення для сектору охорони здоров'я України на наступні 18–24 місяці (2023–2024 рр.) дозволило окреслити виклики, що зумовлюють особливості процесів співробітництва територіальних громад у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні: відновлення доступу до послуг охорони здоров'я та задоволення нових потреб; капітальні інвестиції задля сталого розвитку; підтримання та підвищення ефективності фінансування охорони здоров'я; захист інституцій та базових засад реформи.

3. До інноваційних інструментів співробітництва територіальних громад в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні належать кластеризація і створення «спільнот співпраці» – безперервних «форумів», де представники державного, приватного та громадського секторів активно співпрацюють для досягнення спільних цілей і результатів, вирішення спільних проблем й використання колективних можливостей в атмосфері довіри, поваги, емпатії та відкритості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Медична реформа. *Кабінет міністрів України : веб-сайт*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya> (дата звернення: 20.06.2023).
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : Постанова Кабінету міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>.
3. Ресурси системи охорони здоров'я в умовах війни. *Національний інститут стратегічних досліджень : веб-сайт*. 26.10.2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/resursy-systemy-okhorony-zdorovya-v-umovakh-viyny-zhovten-2022r>.
4. Шаров Ю. П. Потенціал та інструменти співробітництва спроможних громад в умовах децентралізації. *Аспекти публічного управління*. 2015. Т. 3. № 4. С. 102-110. DOI: <https://doi.org/10.15421/151539>.
5. Чайка А. Кластерний підхід при співробітництві територіальних громад. *SAMOORG : веб-сайт*. 11.09.2019. URL: <https://samoorg.com.ua/blog/2019/09/11/klasterniy-pidhid-pri-spivrobotnitstvi-teritorialnih-gromad/>.
6. Максимчук М. В., Кльоба С. М. Міжмуниципальне співробітництво як інструмент підвищення інклюзивності розвитку об'єднаних територіальних громад України. *Регіональна економіка*. 2019. № 2(92). С. 26-35. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2019-2-4>.
7. Arabadzhiev D. Yu., Buryk Z., Barshatska H. Yu., Huba M. I., Shashyna M. V. Establishing Interterritorial Cooperation of Amalgamated Territorial Communities as a Tool to Increase their Capacity. *International Journal of Management*. 2020. Vol. 11. № 5. P. 1036-1044. URL: https://iaeme.com/Home/article_id/IJM_11_05_095.
8. Лозинська Т. М., Аранчій Г. А. Напрями удосконалення співробітництва територіальних громад в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.1.6>.
9. Лозинська Т. М., Глазов О. М. Роль інститутів громадянського суспільства у забезпеченні співробітництва територіальних громад. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2023. № 1. DOI: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2023-1-8607>.
10. Ігнат О., Маматова Т. Співробітництво територіальних громад задля забезпечення стійкості та сталого розвитку. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. Т. 49. № 5. С. 109-116. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.5.18>.
11. Височанський В. І., Мікуліч В. О. Методологічні рекомендації щодо підписання угоди про міжмуниципальне співробітництво щодо створення спільного підприємства ПМД. Програма «U-LEAD з Євро-

- пою»: Рівне, 2019. 53 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/497/Recommendations_for_Health_InterMunicipal_Cooperation.pdf.
12. Intermunicipal Cooperation. *Council of Europe : website*. <https://www.coe.int/en/web/good-governance/imc-eap> (retrieved date: 20.06.2023).
13. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1508-18#Text>.
14. Врублевський О. Про роль міжмуніципального співробітництва у становленні та розвитку громад. *Децентралізація : веб-сайт*. 04.12.2020. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13041>.
15. Міжнародне і міжмуніципальне співробітництво громад: дані Моніторингу реформи від Мінінфраструктури. *Децентралізація : веб-сайт*. 19.07.2023. <https://decentralization.gov.ua/news/16923>.
16. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>.
17. Децентралізація у сфері медицини. Експертне обговорення. *Національний інститут стратегічних досліджень : веб-сайт*. 04.02.2021. URL: <https://niss.gov.ua/news/novini-nisd/decentralizaciya-u-sferi-medicini-ekspertne-obgovorennya>.
18. Priorities for health system recovery in Ukraine : joint discussion paper. WHO Health Emergencies Programme (WHE), 2022. 24 p. URL : <https://www.who.int/europe/publications/m/item/priorities-for-health-system-recovery-in-ukraine-joint-discussion-paper>.
19. Collaborative Communities: Addressing Health Care Challenges Together. *The US Food and Drug Administration : web-site*. 23.06.2023. URL: <https://www.fda.gov/about-fda/cdrh-strategic-priorities-and-updates/collaborative-communities-addressing-health-care-challenges-together#whatis>.
20. Collaborative Communities Toolkit. The US Food and Drug Administration, 2019. 15 p. URL: <https://www.fda.gov/media/116467/download>.

REFERENCES:

1. Medychna reforma. Kabinet ministriv Ukrainy [Healthcare reform. The Cabinet of Ministers of Ukraine.] *kmu.gov.ua*. Retrieved 20.06.2023 from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya>
2. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky : Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 05.08.2020 r. № 695. [On the approval of the State Regional Development Strategy for 2021-2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 5, 2020]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-p#Text>
3. Resursy systemy okhorony zdorov'ia v umovakh viiny. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen [National Institute for Strategic Studies. Resources of the healthcare system in times of war]. *niss.gov.ua*. Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/resursy-systemy-okhorony-zdorovya-v-umovakh-viiny-zhovten-2022r>
4. Sharov, Yu.P. (2015). Potentsial ta instrumenty spivrobitnytstva spromozhnykh hromad v umovakh decentralizatsiyi [The potential and tools of cooperation of capable communities in conditions of decentralization]. *Aspects of public administration*, 3(4), 102-110. doi: <https://doi.org/10.15421/151539> [in Ukrainian].
5. Chaika, A. (2019, September 11). *Klasternyi pidkhid pry spivrobitnytstvi terytorialnykh hromad [Cluster approach in the cooperation of territorial communities]*. Retrieved from <https://samoorg.com.ua/blog/2019/09/11/klasterniy-pidhid-pri-spivrobitnitstvi-teritorialnih-gromad/> [in Ukrainian].
6. Maksymchuk, M.V., & Klioba, S.M. (2019). Mizhmunitsypalne spivrobitnytstvo yak instrument pidvyshchennia inkluzyvnosti rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad Ukrainy [Inter-municipal cooperation as a tool for increasing the inclusiveness of the development of amalgamated territorial communities of Ukraine]. *Regional economy*, 2(92), 26-35. doi: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2019-2-4> [in Ukrainian].
7. Arabadzhyiev, D.Yu., Buryk, Z., Barshatska, H.Yu., Huba, M. I., & Shashyna, M.V. (2020). Establishing interterritorial cooperation of amalgamated territorial communities as a tool to increase their capacity. *International Journal of Management*, 11 (5), 1036-1044. Retrieved from https://iaeme.com/Home/article_id/IJM_11_05_095
8. Lozynska, T.M., & Aranchiy, H.A. (2021). Napryamy udoskonalennya spivrobitnytstva terytorialnykh hromad v Ukrayini [Directions for improving the cooperation of territorial communities in Ukraine]. *Public administration: improvement and development*, 1. doi: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.1.6> [in Ukrainian].
9. Lozynska, T.M., & Glazov, O.M. (2023). Rol instytutiv hromadianskoho suspilstva u zabezpechenni spivrobitnytstva terytorialnykh hromad [The role of civil society institutions in ensuring cooperation of territorial communities]. *Public administration and national security*, 1. doi: <https://doi.org/10.25313/2617-572x-2023-1-8607>

10. Ihnat, O., & Mamatova, T. (2022). Spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad zadlia zabezpechennia stiikosti ta staloho rozvytku [Local community's cooperation for resilience & sustainable development]. *Knowledge, Education, Law, Management, Vols. 49, issue 5*, 109-116. doi: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.5.18> [in Ukrainian].
11. Vysochanskyi, V.I., & Mikulich, V.O. (2019). *Metodolohichni rekomendatsii shchodo pidpysannia uhody pro mizhmunitsypalne spivrobitnytstvo shchodo stvorennia spilnogo pidprijemstva PMD [Methodological recommendations for signing an agreement on intermunicipal cooperation on the establishment of a joint venture of primary healthcare]*. U-LEAD with Europe Programme. Retrieved from https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/497/Recommendations_for_Health_InterMunicipal_Cooperation.pdf [in Ukrainian].
12. Council of Europe. (2023, June 20). *Intermunicipal Cooperation*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/good-governance/imc-eap>
13. Pro spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad : Zakon Ukrainy vid 17.06.2014 r. № 1508-VII [Law of Ukraine on cooperation of territorial communities from June 17 2014, № 1508-VII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
14. Vrublevskyi, O. (2020, December 04). *Pro rol mizhmunitsypalnoho spivrobitnytstva u stanovlenni ta rozvytku hromad [On the role of inter-municipal cooperation in the formation and development of hromadas]*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/13041> [in Ukrainian].
15. Mizhnarodne i mizhmunitsypalne spivrobitnytstvo hromad: dani Monitorynhu reformy vid Mininfrastruktury [International and intermunicipal cooperation of communities: data of the Monitoring of the reform from the Ministry of Infrastructure]. *Detsentralizatsiia – Decentralization*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/16923>.
16. Pro derzhavni finansovi harantii medychnoho obsluhovuvannia naselennia: Zakon Ukrainy vid 19.10.2017 r. № 2168-VIII. [Law of Ukraine on state financial guarantees of medical care for the population from October 19 2017, № 2168-VIII.]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from від URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>.
17. *Detsentralizatsiia u sferi medytsyny. Ekspertne obhovorennia [Decentralisation in the healthcare sector. Expert discussion]*. (2021, February 04). Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/novini-nisd/decentralizaciya-u-sferi-medicini-ekspertne-obgovorennia>
18. WHO Health Emergencies Programme. (2022, December 28). *Priorities for health system recovery in Ukraine: joint discussion paper*. Retrieved from <https://www.who.int/europe/publications/m/item/priorities-for-health-system-recovery-in-ukraine-joint-discussion-paper>
19. The US Food and Drug Administration. (2023, June 23). *Collaborative Communities: Addressing Health Care Challenges Together*. Retrieved from <https://www.fda.gov/about-fda/cdrh-strategic-priorities-and-updates/collaborative-communities-addressing-health-care-challenges-together#whatis>
20. The US Food and Drug Administration. (2019). *Collaborative Communities Toolkit*. Retrieved from <https://www.fda.gov/media/116467/download>